

Журнал ЦК ЛКСМУ та Республіканської Ради Всесоюзної піонерської організації імені В. І. Леніна для школярів молодших класів

БАРВІНОК

№ 2 ЛЮТИЙ 1970

ПРО ЛЕНІНА

Дмитрій ГУЛІА

Сьогодні онук мій звернувся з проханням,
Поглянувши на календар...
(Під осінь минулу почав він навчання —
Ще зовсім маленький школяр).
Він сів біля мене на ковдрі зеленій
І просить мене: — Розкажи.
Ось тут під портретом написано:
«Ле-нін»...
Ким був, що робив він? Де жив?
— Людиною був він, як всі ми, та більше
У нього в очах доброти.
Людиною був він, як всі ми, та більше
В нім мудрості і простоти.

Та більше в нім сміливості, волі і сили,
Та більше в нім радості
Люди відкрили.
І зором орлиним крізь роки він міг
Побачити далі і краще за всіх.
Він з нами трудився, він жив
Разом з нами.
І мріяти нас він навчив...

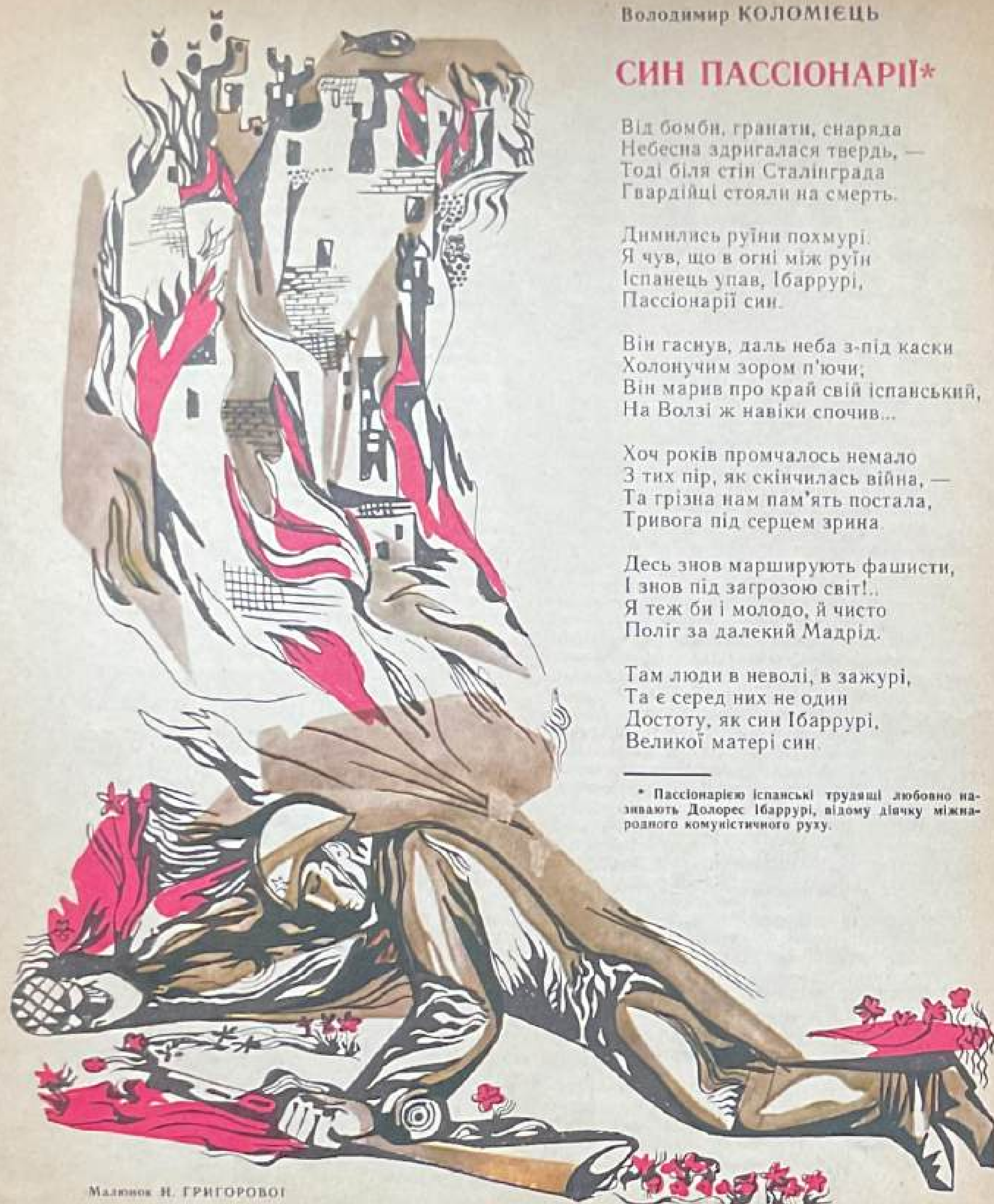
Малюнок Т. КОЖЕКОВОЇ

І часто з такими, як ти, малюками
В гурті розмовляти любив;
Для кожного хлопчика обов'язково
Знаходив потрібне, зворушливе слово.
Сказав він, щоб школи нові будували
Повсюди, — і в нас поміж скель;
Щоб так, як у місті, в гірських перевалах
Засяяли вікна осель.
Всім серцем бажав, щоб до нас на вершини
Скоріше прийшли помічниці-машини.
Знав мови й наріччя, та краще, здається,
За всі він збагнув на віку
Схвильований голос народного серця —
Цю мову чудесну й важку!
Він всіх на землі розумів,
І тому
Його розуміють, як правду саму.
Нам Партію Ленін лишив — у майбутнє
Веде нас хоробрий загін —
З народом єдину, і духом могутню,
І серцем велику, як він.
...Уважно вдивляється в Леніна очі
Онук мій — схвильований став...
— Я буду, як Ленін... Як Ленін, я хочу... —
Неголосно хлопчик сказав.

Переклад з абхазької.

Володимир КОЛОМІЄЦЬ

СИН ПАССІОНАРІЇ*

Від бомби, гранати, снаряда
Небесна здригалася твердь, —
Тоді біля стін Сталінграда
Гвардійці стояли на смерть.

Димились руїни похмурі.
Я чув, що в огні між руїн
Іспанець упав, Ібаррурі,
Пассіонарії син.

Він гаснув, даль неба з-під каски
Холонучим зором п'ючи;
Він марив про край свій іспанський,
На Волзі ж навіки спочив...

Хоч років промчалось немало
З тих пір, як скінчилась війна, —
Та грізна нам пам'ять постала,
Тривога під серцем зрина.

Десь знов марширують фашисти,
І знов під загрозою світ!..
Я теж би і молодо, й чисто
Поліг за далекий Мадрід.

Там люди в неволі, в зажурі,
Та є серед них не один
Достоту, як син Ібаррурі,
Великої матері син.

* Пассіонарією іспанські трудящі любовно називають Долорес Ібаррурі, відому діячку міжнародного комуністичного руху.

Малюнок Н. ГРИГОРОВОЇ

ТОДОСЬ І МАМА

Борис ХАРЧУК

Малюнок В. ЄВДОКИМЕНКА

Мати поставила на стіл сніданок і брякнула перед ними ложками. Вона брякнула без пересердя, а з поквапу, як завжди. Дядька Євтиха це мало обходило. А Тодось обурився. Іншим разом він теж не звернув би уваги, але сьогодні, коли вони з Євтихом вирушають світ за очі, брякати ложками зовсім не личить. Вони ж поплинуть човном не на один день: і днюватимуть і ночуватимуть десь там, серед лісу, на мочарах,— будуть заготовляти сіно. Тодось набусурманився і пішов з хати.

— Що з ним? — спитала мати.

— Нехай, — сказав Євтих. — Все одно гаряче. Поки остигне, він вернеться.

Тодосеві пішов шостий рік, і третій рік ішла війна. Він начувся стрілянини, розрізняв автоматні черги від кулеметних, знав, як вибухають бомби, як рвуться снаряди, й нічого не боявся. Проте мати не хотіла посилати його з Євтихом по сіно, але він впросився. Звичайно, якби Євтих не захотів, то нічого б не вийшло. Бо хто такий Євтих для Тодося?.. Прокинувся якось Тодось уранці, а мати йому каже: «Вставай, наш тато прийшов». Тодось свого тата не пам'ятав. Сказано: на війні. Він чекав його. Чекав по-своєму: заірже кінь, стукне під вікном копитами,— гей, відчиняйте двері!.. Тодось продер очі й спитався: «А де ж кінь?» Коня не було, і він подумав, що низький бородатий дядько, який сидить, усміхаючись, не справжній його тато, а тому не пішов до нього на руки. Тодось не знав, що мама переховує пораненого червоноармійця, виходжуючи його, що той поранений пробув у них на вишках ціле літо, поки гоїлася йому нога. А тепер мама в хату його привела. Тодось став кликати того солдата дядьком Євтихом, і ніколи — татом, хоч мама, та й сам дядько Євтих сердилися. Мама просила Тодося: «Якби наскочили німаки чи поліцаї, кажи сину, що цей дядько — твій тато. Добре?» Тодось відказував: «Хм!» Ніхто не знав, що те «хм!» означало. Так вони й жили.

І от зараз, коли вони мають ось-ось вирушати в дорогу, мама брязкає ложками. Це Тодосеві дуже не сподобалося. Він поклав, що поїде, не снідавши. Постояв на порозі. Ніхто не кликав. Ступив і пішов стежкою через город. За городом річка. Там припнуто човна. В човні коса, сокира, вила, граблі, кожух і харчі, — все, що треба косарям.

— Малий... А, малий...

Тодось оглянувся, але нікого не бачив. Він крутнувся на одному місці й кинув, ні до кого не звертаючись:

— Хто там? Чого кому треба?

— Я в кущі. Йди-но сюди...

Тодось пригнувся й справді побачив у кущі якогось чужого. Голова в нього розпатлана, на рукаві — кров. Тодось злякався й з усіх ніг дременув до хати.

— Думаєш їхати, сідай і їж, а то десь носить його, — гримнула мати, коли він ступив через поріг.

А Тодось зачепився коло порогу, стояв.

— Там, на нашому городі хтось сидить.

— Де? — перепиталася мати.

— У кущі.

Євтих відразу встав, щоб йти на город, але мама його не пустила, рушила сама. Тодось з Євтихом причаїлися в сінях.

Мама йшла на город повільно, до всього приглядаючись, а з городу верталася швидко: спідниця лопотіла на її колінах.

— Партизан, — сказала вона. — Десь його підбили. Мушу переховати.

Євтих, накульгуючи, подався на город. Мама раптом випередила його. Тодось теж пішов за ними, назирці.

Вербовий кущ збоку стежки, в кінці городу. Густий і кудлатий кущ, як зелена копиця. Євтих перемовлявся з пораненим партизаном.

— Тебе в руку?

— У руку.

— Ти за собою свій слід не значив?

— Я плив річкою, а річка все змила.

Мама розсердилася й не дала їм перебалакувати.

— Забирайтеся і їдьте, — сказала вона, обернувшись до Євтиха й до Тодося. — Я сама впораюся...

Тодось ухопив Євтиха за руку й потягнув його від куща. Він побоювався, що мама заверне їх снідати. Але вона про це ніби забула. А ще через хвильку йому самому скортіло залишитися з мамою. А Євтих підхопив Тодося, посадив у човен. Тоді відв'язався й відіпхнувся веслом. Човен звернув проти течії.

Тодось і Євтих сиділи лицем до лиця. Тодось спустив руку за човен і ловив воду. Річка замулена. Її дно торфовищне. Позиркує Тодось на це дно: вода руда, червоняста.

— А вода нічого не змиває, — каже він.

Євтих відбуркується:

— Ти про що?

— Партизан плив, а за ним річка червона.

— Вода руда, бо торфовище, — навчає Євтих. — Дивися: рибка плаває.

Тодось ловить рукою воду й питається:

— Де вона його сховає?

— Вона вміє, — каже йому Євтих. — Твоя мати хоробра й сильна. Вона мене на своїх плечах занесла у верболози. Потім я на вишках лежав. А ти й не знав... Не було б погоні... — й він пантрує очима по боках. — А якби погоня, ми повинні їх перепинити, збити зі сліду. Розумієш, Тодосю?

— Розумію, — обзивається Тодось. — Я називатиму вас своїм татом, — проказує він шпарко. й цілком упевнений, що це відверне ворогів.

Човен поволі ріже хвилю. Береги стають зовсім низькі, заросли очеретом і лепехою. Дорогу заступає латаття, білі й жовті купави, над якими січуть коники. Дивно й гарно. Віділхнувшись веслом, Євтих час від часу встає на повен зріст, видивляється навкруг й тихо сідає на лаву. Ніде нікого. Тодось і собі хоче звестися на ноги, ану ж справді погоня. Але Євтих йому не дозволяє. Від зелених трав ріже в очах. А вже починається ліс. Вони підпливають до нього, ховаючись під його велике й темне крило. Досягли широкої долини. То мочарі. Євтих причалив, завів човна до берези. Розвантажився. А Тодосева робота — збирати хмиз. Бо згодом куліш варитимуть. Та й їсти хлопцю не хочеться, — все стояв би і слухав.

Літо. Довгі сонячні стріли над головою.

Цокала сокира, і в лісі рубала щось собі луна. А потім зашаркала коса. Тягнув Євтих косою, повільно підступаючи, і зовсім не було видно, що він кривий. Накосив цілі гори. Трава прив'яла й пахла ще дужче. Тодось допомагав її розтрушувати, щоб сушилася.

Вони не мали часу для балачок. Тодося манило в ліс, тягнуло ген-ген до верболозів... Скрізь він линув думками: світ великий, скільки в ньому місця. Але все це видно сонцеві, бо воно високо.

Тодось помалу оговтувався. Євтих не дуже часто, а зрідка позиркував на нього. Впевнився, що він сам не полізе в річку й не втопиться, пускав його на волю. Тодось не любить, якщо з ним панькаються. Ліг навзнаки й довго дивився в небо. Перекидався в траві. Плигав на одній нозі.

А під вечір, коли зайшло сонце, але ще було довго видно, на підвішеній триногі варився куліш.

Тодосеві ще ніколи так смачно не вечерялося. Він обшкріб казанок і вилизав ложку.

Посідали вони над берегом. Євтих обняв руками свої коліна. Тодось відразу вмостився так само, і йому було дуже зручно сидіти.

— Погоні, мабуть, не було, — сказав Євтих.

— Не було, — сказав і собі Тодось.

— Ти так думаєш?

— Хіба ж ми їх не бачили б! — обізвався Тодось. — Ви думаєте, що я забув, а я добре дивився.

І їм було добре, що вони вкосили сіна і що не було погоні.

На другий день Тодось заспав. Євтих увесь берег застелив скошеною травою. Тодось навіть подумав, що та трава сама косилася, бо ж він зовсім коси не чув.

Нового дня йому було на мочарах, як дома. Він думав: добре мені тут, тільки б мама не приходила, бо прийде і забере. А мені добре слухати, як Євтих мантачить косу: дзінь-дзінь по всій долині. А ще добре дивитися, як сонце пливе річкою: річка тремтить і горить. Йому хотілося збирати квіти, і він збирав собі. Хотілося слухати ліс, й наслуховував його. Потім заглядав у кущі, а ще потім дивився на орла, який впав у верболози, а там закричали чайки. Диких качок бачив він — качура й качку на гнізді. І ніщо, що він бачив, його не боялося.

А по вечері знову вони сиділи з Євтихом, обнявши руками коліна. Тодось втомився, продирав кулаками очі, проганяючи сон.

— Хіба й тут війна? — спитався.

— Де? — обізвався Євтих.

— Тут.

— Ти так думаєш?

— А чого ж? Я стільки набачився.

— Що ж ти бачив?

— Ліг на животі, заглянув у річку, а там більша риба за меншою ганяється.

— То, Тодосю, щука. Хижа рибина.

— А якась маленька пташка комашок хап та хап...

— Синичка. Гарна пташечка.

— А ще я бачив: качур качку годував на гнізді.

— Годував, бо вона виводок висиджує.

— А ви знаєте: орел тут літав. Раптом, як впаде. Каменем. Я туди. А він розігнав купу чайок, а там якась риба гнила. Чайки не їли її. А орел своїм дзьобищем дзьоб-дзьоб, так і лигає. Великий, сріблястий. А чайки стоять, кигичуть. І мені почулося, що вони зовсім не кигичуть, а сміються з того орла...

— Хіба ж то війна, Тодосю? — сказав Євтих.— Це, Тодосю, життя.

Наплпвала темрява. Тодось продирав очі й дивився на зорі.

— Зорі світять, і це теж життя? — питався він. — Правда?

— Правда.

Вони сиділи ще довго. Потім Євтих взяв Тодося на руки, поніс на сіно і вкрив кожухом.

— Мама не приходила, там все добре, — сказав він, але Тодось, мабуть, цього не чув.

Мама прийшла на третій день. Принесла свіжого хліба й старого сала. Тодось скучився за нею й дав себе цілувати. Він навіть сам прихилився щокою до її обличчя.

Мама з Євтихом про щось перемовлялися. Певно, про того партизана, як вона його сховала. А може, й ще про щось, бо Євтих засумував чогось. Мама довго не могла тут бути, зібралася, кликала Тодося із собою, але Євтих вступився за нього, щоб залишила, а він, мовляв, зробить, як домовлялися, ото перевезе їм тільки сухе сіно.

«Про що домовлялися?» — думав Тодось.

Ще два дні вони косили сіно. Ті два дні збігли, не зогледівшись. Тодосеві все не виходило з голови, що ж Євтих зробить, «як домовлялись»? Дуже хотілося спитати, але відтягував.

Коли першу копицю було покладено на човен і коли вони попливли додому, він таки спитався.

— Он ти про що? — вимовив, як проспівав Євтих. — Моя нога зажила, і мені пора в дорогу. У лісі хлопці мене чекають. Твоя мама про все з тим партизаном домовилася. Скоро ми розпрощаємося. — Й додав: — Але ти не журися, в тебе інший тато буде, отой поранений партизан. Мама тобі про все розкаже. Ти її слухайся.

Тодось щось подумав і сказав:

— Хіба всі поранені солдати і всі поранені партизани — мої тата?

— А так, ніби тата, щоб німці не схопили.

Тодось знову подумав, а тоді сказав:

— А де ж ваші коні?

Євтих засміявся в свою руду бороду й став правити веслом.

За течією плисти легко — вода сама несе.

Сіно клали край городу. Тодось крутився коло стіжка. Йому здавалося, що тут, дома, трави нижчі й дерева менші, а там, на мочарах, — трави високі, а дерева до неба. Сіно пливло човном, і Тодось думав, що Євтих перевозить сюди широку долину, на якій йому було так добре, бо ж недаремно те сіно пахне, як та долина. Десь у тому сіні засохло й днює сонце й ночують зорі.

Опісля вечері Євтих розпрощався й пішов у свою дорогу. Тодось з мамою проводжали його аж за хутір. Звечоріло. Євтих ішов — насилав на них сутінки.

СУРМАЧ

Володимир КОЛОМІЄЦЬ
Малюнок А. ЖУКОВСЬКОГО

Крізь хмари — в амбразури —
Прорвалось сонце враз.
Почув я голос сурми
З-під журавлиних трас.

Вітри, як брость, набрезклі,
З дібров летять до кроків...
В старій фортеці Брестській
На битій цеглі — кров.

Запікся нею промінь
І перелився в кумач...
Останнім
Невідомий
Тут умирав
Сурмач!

Гармат смертельний спалах,
Ще й вогнеметів шквал!..
А він живий в завалах
Грав «Інтернаціонал».

Плечем підпер він брили:
Не здайсь, фортеце, стій!
В останньому зусиллі
Устами сурму стис...

У гімнастьорках сизих
Схилилися дуби.
Ні, не забуть Вітчизні
Того, хто так любив...

Весни прозора сурма —
Над рукотворний Брест!
Дівчатка в білих сукнях
Зметнули руки: «Честь!»

Устав він — теплий мармур,
Пішов за пруг крізь дим.
І сіють тихі мальви
Пелюстки на сліди.

Віра КАРАСЬОВА

БУЛА В НАС КОНТРОЛЬНА

Клавдія Федорівна сказала, що завтра у нас контрольна.

А вранці мама мені каже:

— Ти, головне, ні на кого не надійся й не дивись, аби тобі підказали. Сам думай! Коли ти думаєш, у тебе завжди задачі виходять правильно!

Я пообіцяв, що буду думати.

У школі ми теж говорили про контрольну. Сергійко сказав Валерику:

— Тобі добре: попереду в тебе сидить Маша Петрова. Якщо не знатимеш, заглянеш у її зошит.

Валерик відповідає:

— В чужі зошити заглядати не можна. Клавдія Федорівна казала, що чесна трійка варта більше, ніж нечесна п'ятірка.

— Вірно, — погодився Сергій. — Бо хіба для оцінок учимося. Щоб знати, а не для оцінок. Сам розв'яжеш задачу, то й знатимеш...

— А по контрольних і перевіряють, чи ми знаємо, — додав Мишко.

Я слухав, як правильно говорять мої товариші і цілком був з ними згоден. Шкода тільки, що Клавдія Федорівна не чула цієї розмови.

Дзвінок ще не перестав дзеленчати, а Клавдія Федорівна вже увійшла до класу, привіталася і стала писати на дошці умову однієї задачі для нас, а другої — для другого ряду.

Ми сиділи в першому ряду, один за одним. На першій парті Маша Петрова, на другій — Валерик, за ним — Сергійко, за Сергійком — Мишко, а потім уже я. Коли треба щось переказати — передаємо по ланцюжку. Але сьогодні ми не балакали, одразу взялися до задачі.

Задача була не дуже важка, але довга, на шість питань. Я її розв'язав, перевірив, як учила Клавдія Федорівна, і вже хотів переписувати в зошит для контрольних. Але не втримався і зазирнув до Мишка. Жах!.. У нього ж зовсім не така відповідь! Тоді я щосили витягаю шию і заглядаю в зошит Сергія й Валерика. Відповідь в них така, як в Мишка. І я одразу подумав: не може бути, щоб троє розв'язало неправильно, а я один правильно. Мабуть, це я наплутав, і треба все починати заново. Мені стало так прикро, що я не втримався, і з моїх очей на чернетку почали капати сльози.

Клавдія Федорівна підійшла до мене і спитала:

— В чому річ? Що сталося?

І я подав їй чернетку і сказав, що невірно розв'язав задачу. Але Клавдія Федорівна подивилася на аркуш, хитнула головою й каже:

— Що ти вигадуєш? Задача розв'язана вірно, і треба її скоріше переписати в зошит, бо аркуш розкисне від твоїх сліз, і ти нічого не розбереш.

Тут у мене одразу висохли сльози, і я почав переписувати задачу в зошит. А Клавдія Федорівна в цей час дивиться задачу в Мишка, Сергія і Валерика і здивовано каже:

— Ніяк не збагну, чом у всіх однакова помилка...

І тоді приходить черга плакати моїм друзям. Валерик тре очі кулаком, Сергій від горя лягає головою на парту, а Мишко, той реве по-справжньому, навіть схлипує. Мишкові прикро найдужче, бо в нашому класі він, мабуть, краще за всіх знає арифметику.

Клавдія Федорівна каже:

— Ну, досить рюмсати. Беріться до діла, шукайте свою помилку.

Після уроків ми питалися, як це могло статися, що в усіх трьох однакова помилка. Валерик каже:

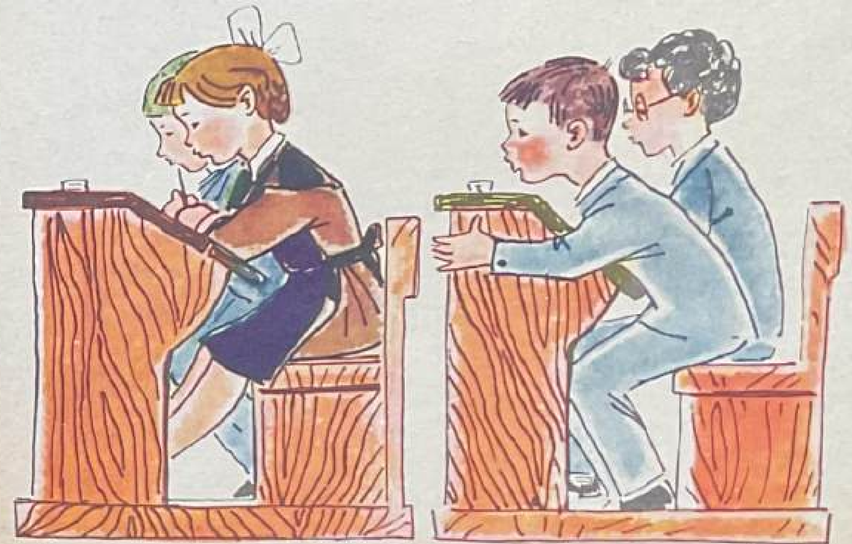
— Це Петрова винна, це вона наплутала...

А Маша тут же нападається на нього:

— Я не наплутала! У мене все вірно! А ти навіть списати правильно не зумів. Ледар ти та ще й роззява!..

Що ми могли їй сказати? Нічого. Одразу стало все зрозуміло.

Переклад з російської.

Малюнки Г. ТУЛЬЧЕВСЬКОЇ

КАЗКА ПРО ТУРКМЕНСЬКИЙ КАВУН

Богдан ЧАЛИЙ

Малюнок Ю. КРИГИ

В краю, де хмаряться піски,
Росла цупка колючка.
Гойдала пагони шорсткі,
Стирчала, наче ключка.

Колючку брали всі
на глум, —
Природа, звірі й люди;
Палила спека, рвав самум
І шарпали верблюди.

І все ж вона могла колоть,
Бо мала дужий корінь,
Який пісків гарячу плоть
Пронизував, як шкворінь.

Доп'явсь цей корінь до води,
Вмочив шорстку борідку,
Щоб підійнять вряди-годи
Вгорі благеньку квітку.

Ніхто цю квітку не любив:
Торкнеш — поколеш пучки,
І не один знічев'я збив
Холодний цвіт колючки.

Та якось раз прийшов дідусь,
Сказав: «Глумитись годі! —
Я ще плодів на ній діждусь,
Ще буде нам в пригоді!»

Зареготав навколо люд:
— Жартуєте, а сивий!
Що принесе вам дивний
труд?
Чи яблука, чи сливи?

Дідусь ножем відтяв стебло
І в корінь, при основі,
Заклав, це видно всім було,
Зернинки кавунові.

Тут корінь — в сльози.
Але дід
Заклеїв ранку варом:
— Тепер уславиш ти свій
рід,
Ростимеш та недаром!

Трудився корінь день і ніч,
Істота він сумлінна,
І побилась життю навстріч
Оновлена стеблина!

А вже за місяць — дивина
Старому в нагороду...
О, ні, такого кавуна
Ніхто не бачив зроду!

Кавун той звівся, мов гора,
Зелена, прохолодна.
О, стільки щедрого добра
Не вмістить овоч жодна!

Коли дідусь відтяв
шматок –
Веселка з переливом!
Дід частував усіх діток
П'янким солодким дивом.

Аж напинались пояски!
Де сік скотивсь — відразу
Перетворилися піски
На трепетну оазу.

І зацвіли сади аж ген,
Пустелю взявши в пастку...

Мені повідав друг-туркмен
Оцю правдиву казку.

Спиридон ВАНГЕЛІ

Малюнки В. ЛЕГКОБИТА

ПАРТА ГУГУЦЕ

Ось уже кілька днів Гугуце не видно в дворі. У нього справи до старших хлопців. Шукає книжки, з якими ходять до школи. Вже добув чотири читанки. У двоюрідного брата позичив ранець.

Увечері, напередодні першого вересня, Гугуце зібрав сусідську малечу і сказав, щоб шукали іншого товариша, а всі свої іграшки подарував сестричці. Навіть возика з дишлом та колесами і машину з шофером за рулем віддав.

Зарані уклався спати, та заснути ніяк не міг. Чогось собака загавкав. А що як дідусь Єне, котрий носить дітям сни, забере його ранець. Довелося вставати Гугуце і йти відв'язувати Тарзана.

Вранці ранець був на місці. Тарзан, видко, добре навоювався за ніч із дідусем Єне, бо тепер міцно спав на призьбі.

Гугуце вимив вуха, убрався в новий костюм, закинув за спину ранець, по дорозі зірвав квітку в садку і рушив до школи.

«З однією книжкою в перший клас ходять, з двома — в другий», — міркував собі Гугуце.

На порозі школи його зустрів директор.

— Гугуце? — здивувався директор. — Та ти ж такий, як твій ранець! Тобі до першого класу треба ще рости на цілу шапку. Піди-но краще попоїж кавунів на шкільному городі.

Гугуце ладен крізь землю провалитися від сорому. Отак на очах у всієї дітлашні його не прийняли до школи. Якби директор знав, що в нього повний ранець книжок, не посмів би посилати Гугуце кавуни їсти!

Образився малий, повернув додому. Директор зрозумів, що Гугуце на нього сердиться, і увечері прийшов миритися. І так, і сяк до хлопця підкочувався, та не на такого напав.

— Слухай, Гугуце, як ти дивишся на те, коли б я дав тобі подзвонити шкільним дзвоником?

— Ніяк.

— А що ти сказав би, коли б я запропонував тобі розказати на свято віршик зі шкільної сцени?

— Нічого.

З чим прийшов директор, з тим і пішов.

Увечері Гугуце просить батька:

— Тату, зроби мені у дворі школу.

Батько почухав потилицю:

— А що на це скаже мама?

Мама сказала, що збудувати школу — не штука, але тоді вже треба справжню, двоповерхову. А де взяти стільки лісу, цегли і всього іншого?

— Тоді зроби мені парту, — поступається Гугуце.

— Що ж, парту можна, — каже батько.

Мама теж сказала, що парту можна.

За тиждень у саду в Гугуце стояла нова-новісінька парта, точнісінько така, як у школі. Почує Гугуце дзвінок, сяде за парту — і давай учитися. Вся сусідська дітлашня заздрісно дивилася на його парту. Чого б не дав кожний з них, аби мати таку ж! Гугуце добре розумів їхні погляди. Хай ідуть додому, миють руки, вдягають нові сорочки, беруть книжки і приходять по одному.

Чутка про парту Гугуце розлетілася по всьому селі. «О, ще один розумний чоловік буде» — раділи дорослі. І коли проходили повз хату Гугуце, неодмінно зазирали в садок або навіть заходили туди, щоб подивитися на його парту.

Одного разу, коли в Гугуце якраз була перерва, рипнула хвіртка. То був директор. Прийшов і він подивитися на парту Гугуце.

Переклала з молдавської М. СЛОВ'ЯНОВА.

Леонід КУЛІШ

СВІРОЧКА

Малюнки Є. КОТЛЯРА

За лісом гули гармати, коли Сергійко рубав у палісаднику свірочку. Скрадався ранній вечір, і в білосизі сутінки горнулося село. У причільне віконце виглядала Даринка, тоненькими блідими пальчиками щось показувала крізь шибку і нечутно шептала:

— Рубай швидше, Сергуню, а то староста... рубай...

А Сергійко не чув Даринчиного напучування. Снігу набузувало повен палісадник, і йому нелегко було вивільнити свою свірочку-ялинку до самого кореня. Вовтузився, порпався хлопчина, аж упрів.

Коли Сергійко впорався, вечір уже порядкував на обійсті. Даринка ледве могла побачити братика в гущавині малини. Їй робилось лячно одній у ваньківі, та ще коли за лісом гармати гудуть, аж хата двигтить, і мати в гарячці на холодній печі стогнуть.

— Сер-гу-ню... — плакала Даринка беззвучно, бо боялася стурбувати слабу матір. — Де ти, Сер-гу-ню?..

А Сергійко, обтрусивши од снігу зелену свірочку, вносив її на ганок. У хатні двері гостя ледве пролізла. Доки втиснув її Сергійко, холоду напустив. Даринка хотіла було зарюмсати, та не посміла, бо страх зачарувалася свірочкою.

— Гарна свірочка, Дарцю? — спитав сестричку.

— Красива... наче в казці, що мама розказували нам...

— Отож помагай мені прибирати її... Тільки тихо, бо мати почують...

Діти заходилися ставити свірочку. Сергійко приніс відро з мокрим попелом, устромив туди деревце, щоб міцніше трималось, обтушкав ще старою куциною.

В хаті не світили каганця. Сутіні огорнули свірочку, і вона здавалася дітям якоюсь незвичайною, таємничою. Хоч на ній не висіло жодної прикраси, ні одної свічечки не горіло, а їм ввижалася вона розкішною і нарядною, наче в дивній казці. Крізь розірвані хмари зірка в шибку гляне — свірочка наче діамантом оздобиться; місяць кине косий погляд — сріблом обіллється; а гарматний спалах далекий блисне — позолотою засяє.

Шкода дітям свірочки, бо вже кілька зим отак під вікном очі вабить, а влітку в затінок кличе. Та оце вчора осоружний староста приходив, аби зрубати та поставити на Новий рік в управі, щоб німці розважалися. Почув Сергійко, вирішив сам зрубати і поставити в хаті, щоб Даринка побавилась, як колись він у школі. Зрубав. А старости не було — мабуть, утік з німцями, бо нагло фронт наблизився.

Вгамувалися батареї, і стало тихо-тихо. На печі стогнуть хвора мати, шкребуть голодні миші за вікном у гороховинні. На припічку, притулившись одне до одного, наче ластовенята в гніздечку, голодні діти. Не зводять очей зі свірочки. Сергійкові згадалося, як він ходив у четвертому класі на новорічне свято до школи. Стояла тоді посеред широкої зали пишна лісова красуня, вся в гірляндах та позолоті. А на кожній гілочці свічки горіли, і Дід Мороз із Снігуронькою дітлахів забавляли та подарунки кожному давали. Даринка цього не знає, бо манюньою була, а за німців не справляли ялинок. Слухала, що Сергійко розказував.

Раптом загупали важкі чоботи попід хатою, щось прогуркотіло вулицею. В сінешні двері спершу тихо, наче сором'ливо, хтось постукав, а потім, не почувши відповіді, голосніше затарабанив.

— Хто тут є живий, одчиніть... — почулося.

Сергійко з Даринкою на мить заніміли. Хіба їм здалося?!

А в двері хтось стукав і стукав. Обережно, настирливо.

— Не бійтесь, свої... — доносився знадвору хриплий голос.

Сергійко зліз із припічка і вийшов у сіни.

— Хлопчику, дай води напитись... Ти сам?

— Ні, мама хворі і сестричка зі мною...

— А чого ж ти мовчав?

— Боявся... Гадав, німці стукають, щоб свірочку забрати...

— А де твоя свірочка, покажи?

— В світлиці.

Зайшли до хати. Засвітили каганця. На Сергійка дивилися добрі очі, що сяяли ласкою.

— Так оце твоя ялинка?

— Умгу, — кивнув Сергійко, не зводячи очей з невідомого у військовій формі. На його плечах були погони, на них — зірочки. По чотири. Сергійко не знав, як величати гостя, бо вперше бачив радянського воїна з погонами.

— Гарна, — обійшов довкола ялинки капітан.

Даринка почала клипати на припічку: боялася, що він може забрати свірочку.

— Ти чого, донечко? — підійшов до неї офіцер.

— Боюсь... — схлипнула Даринка. — А ви не заберете?..

— Чого ти боїшся? — весело засміявся капітан. — Кого не заберу? Тебе?

— Сві-ірочку...

— Ото чудна! — взяв капітан Даринку на руки. — Не бійся. Ніхто тепер не забере твою свірочку. І татко скоро прийде... Він там позаду йде...

— Хто там?.. — почулося з печі. — Сергійку, хто там?

— Це наші, мамо... Наші! — підбіг хлопчина до печі. — У село ввійшли. І тато скоро будуть дома!..

Мати підвелася, повела блискучими очима по хаті, і по її сухотному, змарнілому обличчі покотилися гарячі сльози.

— Спасибі, рідний... — ледве вимовила і схилилася до комина. — Спасибі... Ми вас так довго ждали...

Капітан посадив Даринку на припічок, зняв з голови шапку, відчепив червону зірку.

— Хай вона тут горить, — нахилив верхівку свірочки і причепив п'ятикутну зірочку. — Хай. Бо що то за ялинка без прикрас. — Потім розстебнув сумку, що була при боці, дістав кілька шматків цукру, хлібину, консерви і дав Сергійкові. — Візьми. Дід Мороз передав. А мені ніколи... — і рипнув дверима.

А в хатині всі були задивлені: і мати хвора на печі, і Даринка на припічку, і Сергійко з гостинцями в руках біля свірочки.

Горіла червоною емаллю в чадному світлі каганця зірка, наче справді вона була подарована Дідом Морозом з чарівної казки.

Володимир МІТИПОВ

Малюнки Є. ЗВЕЗДОВА

МАМОНТЕНЯ ФУФ*

Похмурий носорог Ух дуже не любив людей. Але що може знати про людей носорог, навіть коли він і здоровенний та дужий? По-перше, ніхто в лісі не вважав носорога вельми розумним — він легко міг що-небудь ляпнути, зовсім не подумавши. По-друге, така вже у нього була вдача, що за все своє життя він ні про кого доброго слова не сказав. І по-третє, якщо на те пішлося, він ніколи не мився. Як ти віритимеш такому диваkові?

Не знаю, що сказав би Ух, але рід з Великої Ріки, до якого належала дівчинка Олла, нам з тобою сподобався б. Рід був невеликий, зате це були хоробрі і дружні люди, які полювали, ловили рибу, збирали солодкі корені, дикі фрукти, мед та горіхи. Жили вони в хатинах, стіни яких було зроблено з величезних, укопаних в землю кісток мамонтів і носорогів. За дах у цих хатинах правили переплетені оленячі роги, поверх них лежав іще грубий шар сухої трави та листя. Всередині на долівці завжди горіло багаття, а дим виходив через дірку в покрівлі. Стіни були позавішувані шкурами ведмедів, диких кіз та оленів. І долі лежали шкури. Вікон не було, світло попадало через горішню дірку і через вхід, якщо його не завішували шкурою.

Коли Олла прокинулась, навкруги нікого не було. Видно, мати і старші сестри вкупі з іншими жінками пішли по трави та коріння. Оллу вони теж іноді брали, але частіше залишали наглядати за вогнищем. У кожній хатині хтось неодмінно стежив за багаттям, щоб вогонь не погас. Добувати вогонь самі люди тоді ще не вміли. Вони знаходили його десь у лісі після грози. Якщо плем'я перебиралося на нову стоянку, люди обережно переносили з собою і вогонь. Щоправда, за Оллиної пам'яті — а дівчинці було вже дванадцять років — рід ні разу не кочував.

— Аф! — крикнула Олла й прислухалась.— Аф, ходи сюди! Аф! Аф!

Собака, якого Олла приручила колись сама, не обзивався.

«Он який, навіть не сказав, куди йде», — ображено подумала дівчинка.

Хутенько поснідавши, Олла вибігла з хатини.

День мав бути жаркий. Сонце над далеким лісом було по-ранковому червонувате, але вже гріло.

— Аф! — іще раз гукнула дівчинка.

— Утік твій Аф! — почувся хрипкий старечий голос. То був дід Уча. Він сидів на витертому до блиску черепі носорога і гострим кам'яним ножем вирізував з кістки фігуру якогось звіра.

— Твій Аф цілу ніч гавкав, а вранці, як тільки засіріло, утік о-он туди!..— дід Уча махнув рукою в напрямку лісу.— Звір це звір, з людьми він ніколи не житиме.

— Але мені Аф сказав, що завжди буде зі мною,— засмучено мовила дівчинка.

— Ех-хе-хе, як же це ти з ним балакаєш?

Ніхто не вірив, що Олла може розмовляти з собакою, і дід Уча теж не вірив.

— Та я ж тобі вже стільки разів показувала,— з досадою сказала Олла.— Ось слухай.

Вона склала губи трубочкою і видобула тихий звук: гарчання і водночас писк.

— Ач яка розумна!— засміявся дід Уча і шерехатою долонею погладив Оллу.— Глянь, що я тобі зробив,— спохватився він і дістав пласкиий кістяний кружечок. На ньому було вирізано дві змії, що переплелися між собою, обидві з великими головами. У кружечку був отвір, щоб можна було протягнути ремінець і носити кружальце на шиї.

— Це щоб тебе змії не чіпали,— пояснив дід, знову беручись до роботи.

Олла, затамувавши дух, стежила за його рукою. Під ножем діда Учі появлялася фігурка мамонта.

— Для наших мисливців,— сказав дід.— Зимою, пам'ятаєш, вони ходили на влови з моїми амулетами і вполювали чотирьох бізонів? Ве-елика сила в моїх амулетах,— вдоволено докінчив дід і захихикав.— Зроблю ось оцей, і мисливці підуть на мамонта, щоб запастися м'ясом на зиму.

— Діду, а коли ти покажеш мені духів на скелях? — дівчинка глянула у вилинялі дідові очі під кошлатими сивими бровами, і в її погляді було прохання.

— Гм... не знаю, не знаю...— дід Уча нерішуче пожував губами.— Я сьогодні збираюся туди... Хіба й тебе взяти з собою? — міркував він уголос.— Твоя мати — ватажок роду, знає лікарські трави. Після матері, видно, ти станеш ватажком. Тобі, либонь, треба побачити духів. Мабуть, візьму,— постановив дід.

Він підвівся і почав метушливо збирати інструменти.

— Треба зараз вирушати. Плисти далеко, а на вечір маємо вернутися, — бурмотів дід. — Спускайся до човнів!— гукнув він, заходячи до своєї хатини. — Я скажу старій, щоб наглядали за вашим вогнищем.

Сонце стояло вже високо. Поміж хатинами бігали і верещали засмаглі, аж чорні, малюки. Мерзлякувато кутаючись у витерті, з лисинами, шкури, шкутильгали старенні баби.

Олла ще раз гукнула свого собаку і крутою стежкою спустилася до річки. Вона встигла покупатися, поки підійшов дід Уча. Він приніс шкіряний бурдючок з фарбою і шматок спеченого в приску м'яса.

До скель підплили серед дня. Вони суцільною сірою стіною тягнулися уздовж берега. Дерева на їхніх вершинах, здавалося, були зовсім маленькі. Придивившись, дівчинка розгледіла на скелях безліч малюнків. Там були намальовані яскравою фарбою ведмеді, табуни прудконогих оленів, мисливці, які списами вбивали биків і коней.

Дід відкілясь дістав великий амулет, на якому було зображено сонце, почепив його на шию, взяв у руки бурдючок з фарбою і поліз угору. Олла зосталася на березі і звідти дивилась, як на скелях появляються нові малюнки. Надивившись, дівчинка ще раз викупалась і лягла на теплий пісок. Лежала й думала, куди міг подітися Аф.

Собака попав до неї торік весною, якраз наприкінці льодоходу. Якось удень Олла почула з річки голосні крики. Збігла стежкою і побачила гурт дітей. Вони кричали, махали руками, кидали каміння. Вже коло самої води Олла збагнула, чого зчинився той гамір. Зеленясто-сіра холодна річка несла останні крижини, і на одній із них, скиглячи й тонко підвиваючи, бігало цуценя. Воно то кидалося до краю, мовби хотіло стрибнути у воду, то відскакувало назад і починало плаксиво гавкати, виляючи куцим хвостиком.

Олла мовчки скинула стареньку козячу шкуру, в якій пробігала цілу зиму, і стрибнула у воду. На березі спочатку стало тихо, потім зчинився такий гвалт, що на прибережну кручу висипали дорослі.

Олла плила, сердито пирхаючи від холоду, потім учепилася за крижину і почала кликати цуценя. Воно пищало, злякано витріщивши очі, і крутилося посеред крижини. Підталий лід був слизький, одначе після кількох спроб Олла все-

* Продовження. Початок див. у № 1.

таки вилізла на крижину, піймала вперте цуценя і стрибнула назад у воду. Отоді-то дід Уча і сказав, що не мине й десяти зим, як Олла стане ватажком роду...

Сонце непомітно звернуло на захід, довшали тіні, спадала денна спекота. Нарешті дід Уча, крекчучи і потираючи спину, спустився вниз.

Вони вернулися, коли сонце вже ховалося за сизими хвилями далеких гір. На березі чомусь не було жодного чоловіка.

— А де ж усі люди? — здивовано озираючись, поспитала Олла.

— Не знаю, може, наші мисливці кудись поплили,— непевно відказав дід. Він увесь час тривожно оглядався і щось бубонів.

Хатини, здавалося, були порожні. Не бігали діти, не сиділи біля вогнищ веселі мисливці, смажачи м'ясо впольованої дичини, не видно було жінок, які б поралися коло хатин.

Раптом Олла злякано крикнула і схопила діда за руку. З усіх боків нечутно появилися страшні люди в кошлатих чорних шкурах. Вони стискали короткі списи з широкими кам'яними вістрями. На шиї у кожного висіло по кілька разків намиста з вовчих зубів, а довгі, аж до колін, руки було розмальовано червоною фарбою. Кошлаті воїни схопили старого та Оллу, і за хвилину обоє стояли у просторій хатині, де ще недавно жила Олла з матір'ю та сестрами. В сутінках Олла не зразу розгледіла стару зморшкувату бабу, аж по шию закутану в хутра. Вона сиділа біля багаття, на почесному місці — проти входу.

— Велика Мати, — прохрипів сутулуватий воїн, боляче стискаючи шкарубкими пальцями Оллину шию,— ці люди приплили згори. Видать, не знали, що їхні родичі повтікали. Що з ними робити?

Серед зловісної тиші баба розглядала бранців. У її круглих, мов у сови, безбрових очах червоним вогником тлів відблиск багаття. А тоді повіки помалу опустились, і лице Великої Матері стало сонне.

— Засуньте їх головою в воду, поки не перестануть ворушитися,— пропищала вона, злегенька махнувши висохлою рукою.

— Велика Мати,— зненацька озвався дід Уча.— Мене можна позбавити життя, а оця дівчинка, — він кивнув на Оллу, — дочка ватажка роду. Вона розуміє мову звірів, знає лікарські трави і ще багацько всякої всячини.

Очі у баби знову спалахнули червоним.

— А не брешеш? — підозріло спитала вона і замислилась.— Гаразд, старого одведіть, а дівчисько ми зоставимо собі.

Воїни підхопили діда Учу і спиною вперед потягнули до виходу. Більше Олла вже ніколи не бачила діда Учу.

Через день з випадково почутих розмов дівчинка довідалася, що вона попала до Довгоруких — бродячого племені розбійників. У той день, коли вона і дід Уча плавали до духів на скелях, мисливці роду з Великої Ріки здалеку помітили, що на них суне орда Довгоруких. Мисливці встигли попередити своїх, зібралися й поплили вниз по річці.

Тепер Олла під наглядом воїнів готувала їжу для Великої Матері, яка цілі дні грілася на сонці. На ніч дівчинку кріпко зв'язували, щоб вона не втекла.

На третю ніч Олла почула за стіною тихе скавучання. Вона прислухалась. Віддалік у кутку спала, сопучи, Велика Мати. Біля входу цілу ніч хропіли воїни, що охороняли свого ватажка.

Скавучання почулося знову.

— Аф!..— ледь чутно покликала Олла..

— Гр-рр... Я тут, — озвався собака. — Всі наші поплили далеко звідси. Вони повернуться, коли Довгорукі підуть геть.

— Ходи сюди, тільки тихенько, щоб тебе не почули.

Минуло ще трохи часу. Ніяких нових звуків не було. Аж ось собачий ніс уткнувся Оллі в плече і дівчинка зрозуміла, що Аф уже тут. Вона перевернулася на бік і, підставивши свої зв'язані руки, сказала:

— Перегризи ці ремені.

Невдовзі дівчинка і пес обережно прокралися повз воїнів, що спокійно спали собі, і вислизнули на подвір'я. Відбігши трохи від стоянки, на мить зупинилися на невисокому пагорку. Аф теплим боком притулився Оллі до ніг і, наїживши загривок, озирнувся назад.

Ніхто за ними не гнався, і собака заспокоївся. Дівчинка лагідно погладила його по голові, зітхнула і, не оглядаючись, збігла з пагорка.

Над далекими перелісками ледь-ледь яснів краєчок неба.

З бурятської.

(ДАЛІ БУДЕ)

ПІВЕНЬ ТА ПАВИЧ

КАЛМИЦЬКА НАРОДНА КАЗКА

Малюнок Н. КІРПЕНКО

У сиву давнину жили два сусіди — півень і павич. Півень був дуже гарний, і вбрання на ньому було також прегарне. Золотисте блискуче пір'я переливалося на сонці всіма кольорами райдуги. Все птаство заздрило півневі. Пишний і гордовитий був півень. Ні з ким навіть не розмовляв, окрім павича. Походжав дуже поважно, так само поважно й зерна дзьобав.

Дружив півень лише з павичем. Той був його добрим сусідом, проте убрання в павича було непримітне, сіреньке. Ніби й не рівня півневі, та жили в злагоді.

Якось зібрався павич у далекі краї. Зажурився, що непоказне на ньому вбрання. З заздрістю дивився на півня й гадав: «Ото було б щастя, коли б мав я таке пір'я, як у півня! А моїм хіба ж можна похвалитися птаству в далекому чужому краї? Ні, сором і на очі показатися чужоземцям. Чому б мені не попросити допомоги в півня?.. Попрошу його одяг. Невже відмовить?»

І павич звернувся до півня. Дай, мовляв, одягнуся в твоє. Я завтра вранці повернуся з мандрівки і віддам.

Півень поміркував та й каже:

— А що я робитиму, коли ти до ранку не повернешся?

Павич відповів:

— Якщо мене не буде на світанку, ти крикни, і на твій крик я обов'язково явлюся. Якщо ж мене не буде і вранці, то кричи в обід. А коли і в обід не вернуся, то кричи ввечері. До вечора я, звичайно, буду.

Півень повірив павичеві, скинув своє прегарне вбрання й віддав приятелю. А сам одягнувся в незавидне павичеве. В новому одязі павич став найпрекраснішим птахом на всьому світі. Щасливий і гордий, рушив він у далекі краї.

Минув день. Минула ніч. Півень чекав на павича, а того все не було. Занепокоївся півень. Не втримався, закричав:

— Ку-ку-рі-ку!

Та павич однаково не явився. Ще раз і ще закричав півень. І знову даремно. Зажурився півень, став чекати, коли настане обід. Настав обід. Знову кричить півень, а павича немає. Чекає вечора. Настав вечір. Півень кличе павича, а того не чути.

Отак і пропав павич, а разом з ним розкішне вбрання.

З того часу півні щоденно кричать три рази: «Ку-ку-рі-ку!» Вранці, в обід і ввечері. Кличуть павича, що колись привласнив їхнє прегарне вбрання.

Переклад О. Зозульського.

ВІДКРИВАЄМО ВИСТАВКУ «ЛІСОВІ ПОДАРУНКИ»

Дорогі друзі! Подивіться уважно на фотографії. Подобаються вам ці іграшки? Чи не правда, гарні? Як вам здається, хто їх зробив? Ну, звичайно, догадалися. Це робота членів «Клубу жовтенят», які на восьме завдання надіслали усякі саморобки. Відкриваємо виставку «Лісові подарунки».

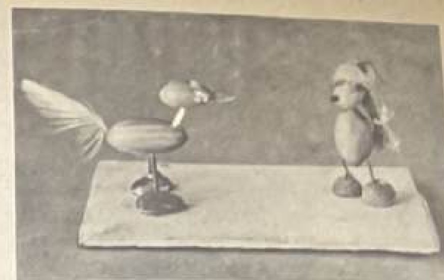
На одній сторінці ми, звичайно, не можемо показати усіх іграшок, які надійшли до нас, тому відібрали найкращі.

Погляньте на кумедного лісовика у солом'яному брилі і на похмуру бабу в хустці. Це робота жовтенят 2-го класу села Неполоківців Чернівецької області. Багато довелося попрацювати маленьким умільцям. Адже в селі немає лісу, немає його і в сусідніх селах. Довелося шукати соснові шишки, жолуді і каштани за 15—20 кілометрів від дому. Таки знайшли. Мабуть, Одарці Вірсті, Ользі Канюк, Миколі Гаюку, Ярославі Мілер і Люсі Жуф'як буде дуже приємно побачити свої роботи на виставці.

А тепер погляньте на ляльку. Хто вгадає, з чого зроблений одяг і капелюшок на ній? З тканини, скажете? От і не вгадали. Уся лялька, весь одяг на ній з листя і пачосів кукурудзи. Хто схоче і собі таку зробити, зверніться до жовтенят 2-го класу Комарівської школи, що на Вінниччині, вони допоможуть вам.

А жовтенята з далекого верховинського селища В. Бичків надіслали на виставку саморобки з дерева. Бачите, якого гарного оленя вони зробили. Дивишся на нього, і аж не віриться, що це робота дітлахів. Але ми знаємо, що на Закарпатті діти змалечку вчаться у своїх батьків робити чудові речі з дерева. «Цей сувенір допомогла нам виготовити наша вожата Оксана Шпиток, — пишуть до редакції жовтенята. — Вона вміє добре випалювати, а її братик Дмитрик, наш зірковий, гарно вирізує лобзиком». Проте роботи вистачило усім: одні різали дерево, другі обробляли його, щоб було гладеньким, треті лакували...

До «Клубу жовтенят» надійшло чимало фотографій. З технічних причин не можемо їх надрукувати. Вони розповідають про те, як діти насаджують дерева, як доглядають їх, як піклуються про пташок і роблять їм на зиму годівниці.

Наприклад, кожне жовтеня 3-го класу Підзамочківської восьмирічної школи Тернопільської області посадило по двоє дерев. На фотографіях бачимо, як старанно вони працюють: висаджують дерева, обкопують ті, що посадили навесні. А ще діти взяли участь у шкільному конкурсі на кращий букет. Їхній букет з червоних і жовтих жоржин під назвою «Мир В'єтнаму» зайняв на цьому конкурсі друге місце.

З села Червоний Жовтень на Донеччині нас повідомляють, що жовтенята їхньої школи посадили понад сто кущів, 55 дерев і висадили 50 сортів квітів. З усього видно, що учасникам конкурсу дуже сподобалося восьме завдання, а вожата Наталя Бутетор просить, аби редакція давала більше таких завдань.

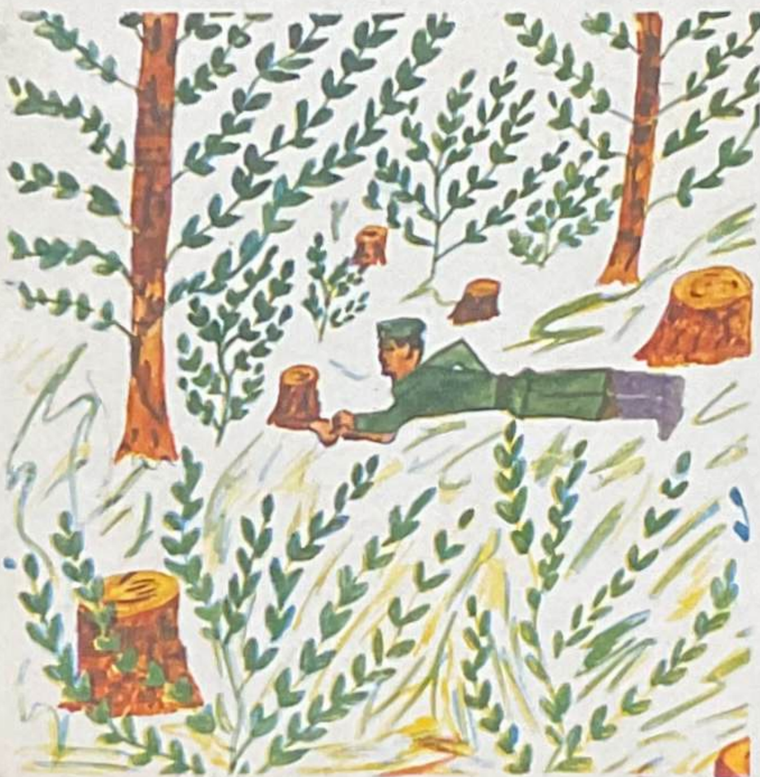
Мине час, зазеленіють на наших дорогах і на подвір'ях дерева і кущі, і ви згадуватимете, що посадили їх на честь 100-річчя з дня народження В. І. Леніна, коли були жовтенятами.

Любі друзі! Наш конкурс «Жовтенята — онуки Ілліча» наближається до кінця. Незабаром ми підведемо підсумки, визначимо переможців, а в квітневому номері оголосимо їх імена.

МАЛЮНКИ НАШИХ ЧИТАЧІВ

«Атака чапаєвців» і «На заставі». Малюнки Саші ЦМОКАЛО, колгосп «Путь Ленина» Московського району Фрунзенської області.

Індекс 74022. Обкладинка **М. Пшінки.**

Макет **В. Березового.**

Здано до набору 3. XII 1969 р. Підписано до друку 31. XII. 1969 р. Формат паперу 60—90 1/8. Фіз. друк. арк. 3. Умовно-друк. арк. 3. Обліково-видавн. арк. 3,59. Тираж 570.000. Зам. 06412. Рік видання сорок третій. Виходить раз на місяць. Рукописи не повертаються. «Барвинок» на украинском языке.

Видавництво ЦК ЛКСМУ «Молодь». Адреса редакції: Київ, Пушкінська, 28. Тел. 25-01-75, 24-13-97.

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна». Київ-47, Брест-Литовський проспект, 94.

ЦІНА 10 КОП.